

การพัฒนาที่ยั่งยืน

บทสัมภาษณ์

นายจักรมนต์ พาสุกวนิช

เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

จิตสำนึกของตน : หัวใจสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน

การประชุมประจำปี 2546 เรื่อง “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) จัดขึ้นเมื่อวันที่ 30 มิถุนายนที่ผ่านมา ณ ศูนย์การประชุมและแสดงสินค้า อิมแพ็ค เมืองทองธานี จ.นนทบุรี นั้น ได้ปลุกกระแสการตื่นตัวต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในประเทศไทยอย่างกว้างขวางดังจะเห็นได้จากกระแสการตอบรับจากผู้เข้าร่วมประชุมประจำปี รวมทั้งสื่อมวลชน ที่ให้ความสำคัญในการนำเสนอแนวคิดและร่วมแสดงความคิดเห็นต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนที่เหมาะสมกับประเทศไทย ในการนำผลที่ได้จากการประชุมดังกล่าว ไปผลักดันการพัฒนาที่ยั่งยืนให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมนั้น นายจักรมนต์ พาสุกวนิช เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ให้แนวคิดในเรื่องนี้ไว้อย่างชัดเจน ดังนี้

กรอบแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

เลขาธิการฯ กล่าวว่า สศช. ได้ประมวลผลจากการประชุมประจำปีดังกล่าว ซึ่งประกอบด้วยกรอบแนวคิด ยุทธศาสตร์ และแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน เสนอต่อคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (กก.สศช.) เรียบร้อยแล้ว อยู่ระหว่างการเตรียมเสนอต่อคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อมีมติให้ความเห็นชอบการดำเนินงาน ก่อนจะเสนอคณะรัฐมนตรีอนุมัติในขั้นตอนต่อไป

ทั้งนี้ กรอบการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทไทยมีพื้นฐานแนวคิดมาจาก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่สมดุล ทั้งด้านคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งยึดหลักทางสายกลาง เพื่อให้คนไทยมีภูมิคุ้มกันที่ดีและพึ่งตนเองได้ โดยต้องปรับทัศนคติ ค่านิยม และวิถีการดำรงชีวิตใหม่ของคนในสังคม ให้คำนึงถึงการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และสังคมที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมให้น้อยลง

ดังนั้น การพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทไทยจึงหมายถึง “การพัฒนาที่มีดุลยภาพระหว่างมิติทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อความอยู่ดีมีสุขของประชาชนตลอดไป” โดยการพัฒนาทั้ง 3 มิติดังกล่าวจะต้องเกื้อกูลและไม่เกิดความขัดแย้งซึ่งกันและกัน ซึ่งหากเศรษฐกิจมีการขยายตัวอย่างมีคุณภาพ ก็จะสามารถพัฒนาศักยภาพคนและคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น ส่งผลให้สังคมเข้มแข็ง เป็นทุนทางสังคมและทุนมนุษย์ที่จะสะท้อนกลับในการพัฒนาเศรษฐกิจต่อไป ทั้งยังส่งผลให้คนในสังคมมีจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นการรักษาระบบนิเวศให้สมดุล เพื่อให้คนรุ่นอนาคตได้ใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ซึ่งจะเป็นทุนทางทรัพยากรธรรมชาติให้การพัฒนาเศรษฐกิจที่ประเทศสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืนตลอดไป

(อ่านต่อหน้า 5)

เรื่องในเล่ม

สัมภาษณ์ เลขาธิการ : จิตสำนึกของตน	
: หัวใจสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน	1
บทความพิเศษ : การพัฒนาที่ยั่งยืน	
: ระเบียบวาระเพื่อความร่วมมือ	2
เรื่องน่ารู้ : ตัวชี้วัดด้านทรัพยากรธรรมชาติ	
สิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี	
(ตอนที่ 2)	3
เกาะติดการประชุมประจำปี 2546	6

การพัฒนาที่ยั่งยืน : ระเบียบวาระเพื่อความร่วมมือ

โลกกำลังอยู่ภายใต้ภาวะกดดัน คาดว่าในปี 2593 ประชากรโลกจะเพิ่มเป็น 9,300 ล้านคน และผลิตภัณฑที่ประชาชนจะเพิ่มเป็นประมาณ 140 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ ถ้าความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจดังกล่าวมีการกระจายอย่างเท่าเทียม ความยากจนแบบสัมบูรณ์ก็จะหมดไป แต่การขยายตัวดังกล่าว จะก่อให้เกิดความเสี่ยงอย่างมหาศาลต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนั้น การตัดสินใจลงทุนในอนาคตจำต้องคำนึงถึงความเสี่ยง และป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นด้วย ทั้งนี้ อาจต้องเลือกระหว่างการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กับความจำเป็นในการพัฒนา ซึ่งประเด็นสำคัญในระดับโลก เช่นนี้ความร่วมมือระหว่างกันเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง

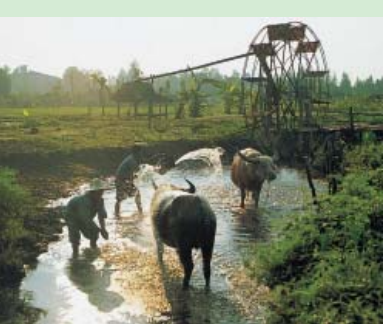
ความท้าทายของการพัฒนาที่ยั่งยืน

การขยายตัวทางเศรษฐกิจเป็นหัวใจสำคัญ ประเทศที่มีรายได้น้อย จำเป็นต้องมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างน้อยร้อยละ 3.6 ต่อปี เพื่อให้ประชากรโลกร้อยละ 29 ที่ดำรงชีวิตด้วยเงินน้อยกว่า 1 เหรียญสหรัฐต่อวัน ลดลงเหลือกว่าครึ่งภายในปี 2558 ตามเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goal-MDGs) การขยายตัวทางเศรษฐกิจจะทำให้ ความยากจนตกตาดลง เด็กขาดสารอาหารลดลง แต่ถ้าจะทำให้การขยายตัวนี้ยั่งยืนและมีจังหวะสืบเนื่องไปจนถึงปี 2593 จะต้องมีการกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างกว้างขวางทั่วถึง รวมทั้งมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม ถ้ารายได้ต่อหัวของประชากรในประเทศที่มีรายได้ต่ำ-ปานกลางเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.3 ต่อปี จะทำให้ประชากรกลุ่มนี้มีรายได้ต่อหัวเฉลี่ย 6,300 เหรียญสหรัฐภายในปี 2593 ซึ่งหมายความว่า ความจำเป็นพื้นฐานด้านที่อยู่อาศัย อาหาร และเสื้อผ้า จะได้รับการสนองตอบอย่างเหมาะสม คาดว่าในช่วงเวลานั้นอายุขัยเฉลี่ยของประชากรในประเทศที่มีฐานะยากจนและปานกลางจะอยู่ที่ 72 ปี (เปรียบเทียบกับ 64 ปีในปัจจุบัน) การเสียชีวิตของเด็กต่ำกว่า 5 ปี จะลดลงเหลือ 17 รายต่อการเกิดมีชีวิต 1,000 ราย (เปรียบเทียบกับ 85 รายในปัจจุบัน) เด็กทั้งหญิงและชายจะได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษา (เป็นเวลา 5-6 ปี) ความเหลื่อมล้ำระหว่างหญิง-ชายในแง่โอกาสทางการศึกษาจะหมดไป อัตราการไม่รู้หนังสือของผู้ใหญ่จะลดลงเหลือต่ำกว่าร้อยละ 5 ของกลุ่มอายุ

แต่ในความเป็นจริง การขยายตัวของประชากรในประเทศยากจนระหว่างปี 2524-2543 มีค่าเฉลี่ยที่ร้อยละ 1.6 ต่อปี ดังนั้น การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (MDGs) จะต้องอาศัยการทำงานอย่างหนักทั้งในด้านสาธารณสุข การศึกษา พลังงาน สุขาภิบาลและสิ่งแวดล้อม

ยิ่งกว่านั้น ปัญหานี้มีไข่เพียงทางเลือกระหว่างการขยายตัวทางเศรษฐกิจ เงินทุน และความยั่งยืนของนโยบายเท่านั้น หากแต่กฎระเบียบองค์กร และทุนทางสังคมยังเป็นเงื่อนไขอันดับแรก ในการบรรลุผลลัพธ์ที่พึงประสงค์

โลกในปี 2593 จะมีประชากรเพิ่มขึ้นและเป็นสังคมเมืองมากขึ้น ประชากรกว่าร้อยละ 65 อาศัยในพื้นที่เมือง ถ้าจะให้ประชาชนในเมืองดำรงชีวิตอย่างมีความสุข และมีผลผลิตภาพอย่างเหมาะสม จะต้องมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและที่อยู่อาศัย

อีกเป็นจำนวนมาก สถานการณ์นี้เป็นโอกาสเพราะการลงทุนดังกล่าวสามารถจะสร้างสิ่งแวดล้อมเมืองที่มีความยั่งยืนได้

ในขณะเดียวกัน โลกในปี 2593 จะมีความหลากหลายทางชีวภาพลดลง การลดอัตราการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพจะเป็นภารกิจที่มีความสำคัญสูงสุด หากเราต้องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ไว้สำหรับคนรุ่นต่อไป ส่วนหนึ่งของความท้าทายคือ การเอื้ออำนวยให้ชุมชนยากจนได้รับประโยชน์โดยตรงจากระบบนิเวศที่บอบบาง นอกจากนี้ ยังจำเป็นต้องหาทุนมาอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ ทั้งในการคุ้มครองอนุรักษ์และชดเชยให้ชุมชนที่ต้องลดการใช้ประโยชน์พื้นที่ธรรมชาติเพื่อประโยชน์ของมนุษย์โลกโดยรวมด้วย

การขยายตัวทางเศรษฐกิจในประเทศที่ร่ำรวยก็เป็นประเด็นสำคัญ ปัจจุบันร้อยละ 80 ของ GDP ของโลกมาจากประชากรโลกร้อยละ 20 ซึ่งอาศัยในประเทศที่ร่ำรวย รูปแบบการบริโภคในประเทศเหล่านี้ ทั้งด้านพลังงาน น้ำ อาหาร สินค้าอุตสาหกรรม และบริการ เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มประเทศอื่นมีความเหลื่อมล้ำอย่างมาก และจะเป็นเช่นนั้นต่อไปในอนาคต แต่รูปแบบดังกล่าวจะเปลี่ยนไปหรือไม่ เมื่อรายได้ของประเทศกำลังพัฒนาเพิ่มสูงขึ้น และทำให้การบริโภคเพิ่มขึ้นด้วย

ฉะนั้น รูปแบบการผลิตและการบริโภคของโลกในอนาคตจะต้องมีการปรับเปลี่ยนอย่างมีนัยสำคัญ โดยเริ่มในประเทศร่ำรวยก่อน เพื่อลดผลกระทบของการขยายตัวที่มีต่อสิ่งแวดล้อม และเปลี่ยนแบบแผนการผลิตของโลกเพื่อนำไปสู่การใช้ปัจจัยนำเข้าอย่างมีประสิทธิภาพและมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ทั้งนี้รูปแบบการบริโภคและการผลิตในอนาคตจะเป็นส่วนหนึ่งของการหาหรือเชิงนโยบายสาธารณะในระดับโลกต่อไป

เชื่อมโยงความร่วมมือ

MDGs กำหนดกรอบการทำงานที่ยอมรับในระดับนานาชาติ เพื่อบรรลุมาตรฐานการพัฒนาขั้นต่ำ การบรรลุเป้าหมาย MDGs จะเป็นพื้นฐานสำหรับความก้าวหน้าการดำเนินงาน

ในปี 2593 การมุ่งสู่โลกที่รุ่งเรือง ยั่งยืน และปราศจากความยากจนจะเป็นจริงได้ภายในกึ่งศตวรรษนี้ โดยกฎเกณฑ์สำคัญคือการพัฒนาอย่างยั่งยืน แต่อะไรจะเป็นพลังของการขยายตัว และอะไรจะเป็นปัจจัยสนับสนุนจุดเริ่มของประเทศ

กำลังพัฒนาส่วนใหญ่ คือ การพัฒนาชนบทและการขยายตัวของการผลิตทางการเกษตรอย่างยั่งยืน คนจน 3 ใน 4 คนในประเทศกำลังพัฒนารวมแล้วประมาณ 900 ล้านคน อาศัยอยู่ในชนบท ซึ่งมีอาชีพหลักทางการเกษตร และมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 25-50 ของ GDP รายได้ทุกเหรียญสหรัฐที่ชาวนาได้รับ จะช่วยเพิ่มรายได้ในเศรษฐกิจสาขาอื่นถึง 2.6 เหรียญสหรัฐ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีเทคโนโลยีใหม่ๆ ทางด้านการเกษตร เพื่อเพิ่มผลผลิตพืชไร่ ผลิตพืชผลที่ทนโรค/แมลงและมีคุณค่าทางอาหาร มีการจัดการทรัพยากรดินและน้ำ และแก้ปัญหาความแปรปรวนของสภาพอากาศ โดยอาศัยการวิจัยเป็นพื้นฐานทางนวัตกรรมในการสร้างเทคโนโลยีดังกล่าว

การลงทุนของทุกประเทศในการพัฒนาทุนมนุษย์เป็นสิ่งที่จำเป็น แต่การขยายตัวและการทำงานก็ต้องพึ่งพาปัจจัยนำเข้าอื่นที่จำเป็นด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีใหม่ที่มีบทบาทสำคัญในการผลิตอาหารเลี้ยงประชากรโลก และสร้างความมั่นใจว่าการขยายตัวดังกล่าวมีความยั่งยืน

หนทางสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

การประชุมสุดยอดที่มอนเตอเรียเรื่องการเงินเพื่อการพัฒนา ได้วางพื้นฐานสำหรับความร่วมมือภายใต้ความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างประเทศพัฒนาและประเทศกำลังพัฒนา โดยประเทศกำลังพัฒนาตระหนักดีว่าต้องเน้นนโยบายที่มีธรรมาภิบาล ในขณะที่ ประเทศพัฒนาต้องเน้นการทำลายกำแพงภาษีที่ทำร้ายกลุ่มคนจนสุด ช่วยลดหนี้และสร้างขีดความสามารถของประเทศยากจน โดยอาศัยเศรษฐกิจฐานความรู้ และการให้เงินอุดหนุนการดำเนินกิจกรรมเพื่อบรรลุเป้าหมายตาม MDGs จะเป็นจุดเริ่มต้นที่ดี นอกจากนั้น การเจรจาการค้าที่ Doha ขององค์การการค้าโลกจะเป็นรอบการเจรจาด้านการพัฒนา ซึ่งประเทศพัฒนาจะต้องพิจารณาเปิดตลาดเพื่อให้ทุกประเทศและกลุ่มคนจนสุดได้รับประโยชน์จากการค้าโลก

ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนจะทวีความสำคัญมากขึ้น เงินทุนของภาคธุรกิจเอกชนจะเป็นหัวใจของสินค้าและบริการรวมทั้งน้ำและไฟฟ้าซึ่งเดิมเป็นบริการของภาครัฐ แต่ภาคเอกชนโดยลำพังก็ไม่สามารถจัดบริการสาธารณะดังกล่าวได้ ภาครัฐและภาคเอกชนทั้งสองฝ่ายจึงต้องช่วยกันทำงานในกระบวนการพัฒนา และส่งเสริมให้เกิดความร่วมมืออย่างยาวนานต่อเนื่องระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาสังคม

อนาคต

นโยบายที่เข้มแข็ง มีเสถียรภาพ โปร่งใส กฎระเบียบและสถาบันที่มีธรรมาภิบาล รวมทั้งภาคธุรกิจเอกชนที่เข้มแข็ง ต่างมีบทบาทหลักในการปรับเปลี่ยนไปสู่เทคโนโลยีที่รับผิดชอบต่อสังคม รวมทั้งนโยบายสาธารณะที่ดี ซึ่งจะสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยและเป็นระบบ ในส่วนของภาคเอกชน บรรษัทภิบาลและการทำกำไรจะเป็นหัวใจของการทำงาน ในกรณี การติดตามความก้าวหน้าของการพัฒนาที่ยั่งยืนจะเป็นเครื่องมือสำคัญของการนำกลยุทธ์การพัฒนาที่ยั่งยืนสู่การปฏิบัติ ซึ่งต้องอาศัยวัตถุประสงค์จากทั้งประเทศร่ำรวยและประเทศยากจนมาปรับเป็นตัวชี้วัดที่เห็นชอบร่วมกัน เพื่อใช้ติดตามความก้าวหน้าในการพัฒนา

* โดย ดร.จารุพันธ์ สุทธิประภา เรียบเรียงจาก Ian Johnson, *Johannesburg and Beyond : an Agenda for Collective Action, Development Outreach, Fall 2002.*

ดัชนีชี้วัดด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี (ตอนที่ 2)

การพัฒนาดัชนีชี้วัดด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้มีการนำเอา ดัชนีรวมเฉพาะด้านและดัชนีรวมด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมไปทดลองใช้วัดการพัฒนาที่ผ่านมาในช่วง แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ซึ่งได้ผลดังที่แสดงในตารางที่ 1

สำหรับการชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งประกอบด้วย 3 ด้านคือ ด้านเศรษฐกิจ ด้าน สังคม และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น ได้นำดัชนีชี้วัดด้านเศรษฐกิจ ซึ่ง ได้แก่ อัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวม

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ (สศช.) และบริษัท ปัญญา คอนซัลแตนท์ จำกัด ยังได้ ดำเนินการออกแบบและพัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศเพื่อการวางแผน ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยจัดทำ เว็บไซต์หน้าหลักของสำนักวิเคราะห์ และประสานแผนทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สทว.) ซึ่งเชื่อมโยงจากหน้าหลัก ของ สศช. และยังสามารถเชื่อมโยงไป ยังแหล่งข้อมูลอื่นในด้านทรัพยากร ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยีได้อีกด้วย อีกทั้งได้ดำเนินการจัดทำ **ระบบฐานข้อมูลดัชนีชี้วัด ข้อมูลเดือนกัย และสัญญาณเตือนภัย** ซึ่งประกอบด้วยข้อมูล

ดัชนีชี้วัดด้านทรัพยากรธรรมชาติ จำนวน 13 ดัชนี ข้อมูลดัชนีชี้วัดด้านสิ่งแวดล้อม จำนวน 15 ดัชนี ข้อมูลดัชนีชี้วัดด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน 10 ดัชนี โดยแสดงผลทั้งในรูปแบบ คำนายม ตาราง และกราฟ

สำหรับ**ระบบฐานข้อมูลทรัพยากร ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี** ประกอบด้วยข้อมูล ด้านทรัพยากรธรรมชาติ 9 รายการ ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม 9 รายการ และ ข้อมูลด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 9 รายการ นอกจากนี้ ยังมีการจัดเก็บ ข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในรูปแบบของ แฟ้มข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ พร้อมทั้งจัด

สร้างระบบบันทึก แก๊ซ สืบค้น และแสดงผล ข้อมูล เพื่อให้ผู้ใช้งานสามารถเรียกดูข้อมูลได้ อย่างสะดวกและรวดเร็ว ซึ่งผู้ที่สนใจสามารถ สืบค้นข้อมูลได้ที่ www.nesdb.go.th

ดัชนีชี้วัดด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ที่ได้ พัฒนาขึ้นนี้ นับว่าเป็นก้าวสำคัญอีกก้าวหนึ่งที่จะช่วยให้การพัฒนาดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืน ของประเทศมีความชัดเจนและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น สามารถครอบคลุมมิติการพัฒนาทั้งในด้าน เศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมได้ในที่สุด

จากตาราง จะเห็นได้ว่า ค่า NRI ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ติดลบน้อยลงทุกปี โดยเฉพาะในปี 2543 มีค่า +2.10 เนื่องจากปริมาณน้ำและป่าชายเลนดีขึ้น อย่างไรก็ดีตาม ในปี 2544 ดัชนีมีค่าติดลบเพียงเล็กน้อย แสดงให้เห็นว่าแนวโน้มของสถานการณ์ด้านทรัพยากร ธรรมชาติในภาพรวมดีขึ้น

ค่า ENI ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ติดลบ ทุกปีเช่นกัน โดยติดลบสูงขึ้นอย่างมากในช่วง 3 ปีหลัง ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ซึ่งหมายถึงปัญหาด้าน สิ่งแวดล้อมที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นจนกระทั่งส่งสัญญาณ อันตราย แสดงให้เห็นว่าความพยายามแก้ไขปัญหาด้าน สิ่งแวดล้อมยังไม่บรรลุตามเป้าหมาย โดยปัญหาใหญ่คือ เรื่องน้ำเสียชุมชน (E04) ของเสียอันตราย (E11) และ คุณภาพอากาศ (E12)

ค่า NET ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 สะท้อนให้เห็นว่า การบริหารจัดการในเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมยังไม่สัมฤทธิ์ผล เนื่องจากแม้ว่าแนวโน้ม ในด้านทรัพยากรธรรมชาติจะดีขึ้น แต่แนวโน้มในด้าน สิ่งแวดล้อมกลับมีปัญหารุนแรงสูงขึ้นเป็นอย่างมาก จึงต้องเน้นปรับปรุงการบริหารจัดการในด้านสิ่งแวดล้อม ให้ดียิ่งขึ้น

ในประเทศ (GDP) และดัชนีชี้วัดด้านสังคม ซึ่ง ได้แก่ สัดส่วนการเปลี่ยนแปลงของจำนวนคนจน ต่อประชากรทั้งประเทศ มาใช้ชี้วัดประกอบกันกับ ดัชนีชี้วัดด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้แก่ NET จึงจะทำให้สามารถชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างชัดเจนครอบคลุมทุกด้านดังแสดง ในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ดัชนีด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ใช้จัดทำดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืน

ปี (พ.ศ.)	การขยายตัวของ GDP (%)	สัดส่วนการเปลี่ยนแปลงของ คนจน (%)	NET
2540	-1.4	0.90	-10.8792
2541	-10.5	1.00	-6.8410
2542	4.4	2.90	-9.0594
2543	4.6	-1.70	-5.6663
2544	1.9	-1.20	-6.7671

ดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นเรื่องสำคัญ

สำหรับแนวทางการดำเนินงานของ สศช. ในระยะต่อไปนั้น เลขาธิการฯ ได้กล่าวว่า จะให้ความสำคัญกับการจัดทำ “ดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย” เป็นลำดับแรก ซึ่งแม้ว่าขณะนี้จะมีดัชนีชี้วัดในแต่ละด้านอยู่บ้างแล้ว แต่ยังคงเป็นแบบแยกส่วน กล่าวคือ ด้านสังคมก็จะมีตัวชี้วัดเฉพาะด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจก็มีดัชนีชี้วัดเฉพาะด้านเศรษฐกิจ ส่วนด้านสิ่งแวดล้อมก็จะมีบ้างแล้ว แต่ยังไม่สามารถสะท้อนระดับการพัฒนาที่ยั่งยืนที่เชื่อมโยงมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกันอย่างสมดุลและเป็นบูรณาการได้ ดังนั้น จึงต้องมาพิจารณาว่า ตัวชี้วัดใดที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืน และสามารถนำมาเป็นเกณฑ์มาตรฐานที่จะใช้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศได้

“สิ่งที่ สศช. ต้องดำเนินการเป็นเรื่องแรกก็คือ กำหนดเกณฑ์มาตรฐาน (Benchmark) และดัชนีชี้วัด(Indicators) ซึ่งเราต้องการเห็นเกณฑ์มาตรฐานของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและการดูแลสิ่งแวดล้อม ขณะเดียวกันก็ต้องมีเกณฑ์มาตรฐานในการดำเนินกิจกรรมทางสังคมและเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วย เราต้องหาความสมดุลที่จะให้ทั้ง 3 ส่วนอยู่ด้วยกันได้ จึงมีความจำเป็นต้องทำเรื่อง Benchmark ขึ้นมา เรื่องนี้ถือเป็นเรื่องที่มีลำดับความสำคัญสูง”

สมดุลเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต้องพลักดันไปพร้อมกัน

นอกเหนือจากการจัดทำดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทยแล้ว เลขาธิการฯ

เห็นว่ามีประเด็นเร่งด่วนที่สมควรนำเสนอคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน พิจารณาประกอบการตัดสินใจกำหนดเป็นนโยบาย ที่สำคัญ คือ

● การดำเนินมาตรการเชิงรุกในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตัวบทกฎหมายเป็นอย่างมาก แม้ปัจจุบันจะมีกฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมอยู่หลายฉบับ แต่ปัญหาสำคัญในประเทศไทยคือการบังคับใช้กฎหมายและปฏิบัติตามกฎหมายซึ่งปัญหาต่างๆ อาทิ การบุกรุกพื้นที่ป่า การทำลายสิ่งแวดล้อม ล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องของการบังคับใช้กฎหมายทั้งสิ้น ดังนั้น สิ่งที่ต้องดำเนินการในเรื่องนี้ก็คือ การกำหนดมาตรการและกลไกการดำเนินงานที่ชัดเจน เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

● ด้านสังคม โดยผ่านเครือข่ายและกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน

ซึ่งเกิดจากการขับเคลื่อนในระดับฐานราก นำไปสู่สังคมที่เข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป ทั้งนี้สิ่งที่สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม คือ การผนวกเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนและเศรษฐกิจพอเพียงไว้ในกระบวนการจัดทำแผนชุมชน ซึ่ง สศช. มีส่วนผลักดันภายใต้กลไกของคณะกรรมการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น (กนภ.) ด้วย ขณะเดียวกันสามารถสนับสนุนให้น้ำความเข้มแข็งของชุมชนมาใช้ประโยชน์เพื่อพัฒนาทุนทางสังคมและทุนทรัพยากรในชุมชนให้เข้มแข็งขึ้นได้ด้วย

“หากมีการทำความเข้าใจกับชุมชนในการจัดทำแผนชุมชน โดยเอารอบการพัฒนาที่ยั่งยืนและเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหัวใจของแผนแล้ว ก็จะเป็นแนวทางหนึ่งในการผลักดันเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนสู่ชุมชน และจะทำให้ปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมลดลงได้”

● ด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะภาคการผลิต จะยึดหลัก Growth with Green

ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องดำเนินการ เพราะกระแสโลกาภิวัตน์ในเรื่องนี้มาแรงมาก และเป็นสิ่งที่ประเทศไทยจำเป็นต้องปฏิบัติตามเพื่อให้ไม่ถูกกีดกันทางการค้า ทั้งนี้ Green Production ไม่ใช่เป็นเพียงแค่การผลิตที่สะอาดเท่านั้น แต่ต้องพิจารณาไปถึงการได้มาซึ่งวัตถุดิบ ซึ่งจะต้องไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมด้วย ดังนั้น การผลิตเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Green Production) จึงเป็นการสนับสนุนกระบวนการผลิตสินค้าและบริการ ที่มีการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพ ประหยัด และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะช่วยลดต้นทุน ก่อให้เกิดความมีเสถียรภาพของภาคการผลิตและบริการ และส่งเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

ต้องเริ่มสร้างจิตสำนึกของทุกฝ่ายสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

เลขาธิการฯ กล่าวถึงแนวทางการดำเนินการพัฒนาที่ยั่งยืนในประเทศไทยว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน ไม่ใช่เป็นเรื่องของรัฐบาล ไม่ใช่เป็นเรื่องของกฎหมายเท่านั้น แต่เป็นเรื่องของประชาชนทุกคนที่จะต้องมีส่วนร่วมกัน โดยรัฐเพียงแต่สนับสนุนเครื่องมือ กำกับดูแลกฎหมาย จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนเท่านั้น โดยเฉพาะการจัดการสิ่งแวดล้อมควรต้องเริ่มที่ตัวคนก่อน จากนั้นจึงเป็นสิ่งแวดล้อมรอบตัวคน ซึ่งจะนำไปสู่การมีจิตสำนึกในการวางแผนทรัพยากรและดูแลสถานะแวดล้อมให้น่าอยู่ต่อไป

“ในการนำเสนอต่อคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สศช. จะชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของเรื่องดังกล่าวข้างต้น และจะเสนอแนวทางการดำเนินงานไปว่า ใครควรทำอะไร อย่างไร เพื่อให้เกิดการบูรณาการ โดยต้องมีการจัดทำเรื่อง Benchmark ส่วนเรื่องสังคม จะเน้นเรื่องการจัดทำแผนชุมชน ภาคเมือง จะเน้นเรื่องสิ่งแวดล้อมเมือง ส่วนในภาคการผลิต ก็จะเน้น Green Production ทั้งนี้ สศช. จะผลักดันให้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการ (Action Plan) ในแต่ละเรื่องที่เป็นบูรณาการในระยะต่อไป”

บทส่งท้าย

ผลจากการประชุมประจำปี 2546 ของ สศช. ในเรื่อง “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ซึ่งได้สร้างความชัดเจนของกรอบแนวคิด ยุทธศาสตร์ ตลอดจนแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทไทยให้ชัดเจนขึ้นในระดับหนึ่งแล้ว เชื่อว่าจะสามารถเป็นหนทางสำคัญในการผลักดันการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้เกิดขึ้นในประเทศไทยได้อย่างเป็นรูปธรรมในที่สุด

เกาะติด

การประชุมประจำปี 2546

สรุปผลความตติเห็นผู้เข้าประชุม

ที่มีต่อการประชุมประจำปี 2546

“การได้เข้าร่วมประชุมประจำปี 2546 ของ สศช. ในครั้งนี้มีความคุ้มค่ามากเพราะได้รับรู้แนวคิด นโยบายของผู้นำประเทศ ทิศทางการพัฒนาที่ยั่งยืน และได้รับความรู้ที่เป็นประโยชน์มาก”

นายสันติ บางอ้อ รองเลขาธิการ คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เปิดเผยผลการแสดงความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมประชุมที่มีต่อการประชุมประจำปี 2546 ของ สศช. เรื่อง **“การพัฒนาที่ยั่งยืน”** เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2546 ที่ผ่านมามีผู้เข้าร่วมประชุมตอบแบบสอบถามจำนวน 498 รายคิดเป็นร้อยละ 38.3 ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด โดยเป็นเจ้าหน้าที่ภาครัฐ/รัฐวิสาหกิจมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 43.6 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด รองลงมาเป็นนักวิชาการ นักธุรกิจ และผู้นำชุมชน

ผู้เข้าร่วมประชุม ร้อยละ 73.1 **เห็นด้วย**กับการรายงานผลการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในช่วง 2 ปีที่ผ่านมาว่า **เศรษฐกิจไทยมีความแข็งแกร่งขึ้นและสังคมอยู่ดีมีสุขเพิ่มขึ้น** โดยกลุ่มนักการเมือง กลุ่มอื่นๆ (วุฒิสภา, นิสิต) กลุ่มนักธุรกิจ กลุ่มสื่อมวลชน และกลุ่มนักวิชาการ เห็นด้วยในสัดส่วนที่สูง (ระหว่างร้อยละ 73.2 -100.0)

ทางด้านความต้องการให้รัฐบาลดำเนินการเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ปรากฏว่า ในภาพรวมผู้เข้าร่วมประชุมสนับสนุนแนวทางการพัฒนา**ด้านสังคม**มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 42.8 โดยให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทุนทางสังคมมากที่สุด (ร้อยละ 20.0) รองลงมาคือการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ และพัฒนากระบวนการคุ้มครองทางสังคม ตามลำดับ

ส่วนแนวทางการพัฒนา**ด้านเศรษฐกิจ**ได้รับการสนับสนุนรองลงมาคิดเป็นร้อยละ 34.2 โดยให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจให้มีเสถียรภาพอย่างต่อเนื่องในระยะยาว และเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อคนส่วนใหญ่ของประเทศ (ร้อยละ 16.1) รองลงมาได้แก่ การพัฒนาเศรษฐกิจให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ มีความสามารถในการแข่งขัน และการพัฒนาเศรษฐกิจให้มีความสมดุลระหว่างการผลิตและการอนุรักษ์ตามลำดับ

สำหรับแนวทางการพัฒนา**ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** **ด้านการพัฒนาดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืน และด้านอื่นๆ** ได้รับความสำคัญคิดเป็นร้อยละ 16.7, 5.6 และ 0.7 ตามลำดับ โดยแนวทางการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ได้รับความสำคัญมากที่สุดได้แก่ การฟื้นฟูและใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ (ร้อยละ 10.7)

ทั้งนี้ ผู้เข้าร่วมประชุมมีความพึงพอใจ

ต่อการจัดประชุมประจำปี 2546 ใน**ด้านความคุ้มค่า**กับการมาประชุมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 90.9 เพราะได้รับรู้แนวคิด นโยบายของผู้นำประเทศ ทิศทางการพัฒนาที่ยั่งยืน และได้รับความรู้ที่เป็นประโยชน์มาก รองลงมาคือ **ด้านเอกสารประกอบการประชุม รูปแบบวิธีการจัดประชุมและการบริหารจัดการการประชุม** ในภาพรวมตามลำดับ

สำหรับ**ข้อเสนอแนะ**ที่มีต่อการประชุมประจำปีของ สศช. ปรากฏว่า ผู้เข้าร่วมประชุมได้ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดประชุมประจำปี ของ สศช. ครั้งต่อไปในด้าน**รูปแบบวิธีการจัดประชุม**มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 26.6 โดยเห็นควรให้มีการจัดประชุมในภูมิภาคทั้ง 4 ภาค รองลงมาเป็นด้านการบริหารจัดการประชุม ด้านเอกสารประกอบการประชุม ด้านการเชิญผู้เข้าร่วมประชุม ด้านการประชาสัมพันธ์ และด้านอื่นๆ ได้แก่ ควร

นำผลการประชุมไปสู่การปฏิบัติโดยเร็ว เป็นต้น รองเลขาธิการฯ กล่าวในที่สุดว่า **“สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จะนำความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่รวบรวมได้จากผู้เข้าร่วมประชุมประจำปี 2546 ในครั้งนี้ ไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานจัดประชุมประจำปี 2547 ของ สศช. ให้อำนวยประโยชน์ต่อผู้เข้าร่วมประชุมอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นต่อไป”**

□□